

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ

ΠΑΙΔΙΑ ΜΟΥΣΙΚΕΣ ΙΔΙΟΦΥΪΕΣ

ΤΟΥ

ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΧΡ. ΧΑΤΖΗΤΤΟΦΗΣ (ΜΟΥΣΙΚΗΣ)

ΠΡΟΣ κ. ΣΤΕΛΙΟ Ν ΓΕΩΡΓΙΟΥ

ΜΑΡΤΙΟΣ 2008

Παιδιά μουσικές ιδιοφυΐες

Κάθε άνθρωπος θα μπορούσαμε να πούμε ότι έχει ξεχωριστές ικανότητες και δυνάμεις και κάθε άτομο θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως μοναδικό. Κάποιοι όμως από τη στιγμή που γεννιούνται φαίνεται πως έχουν ακόμα πιο ξεχωριστές ικανότητες και θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως ιδιοφυΐες. Αυτό μπορεί να συμβαίνει σε όλους του κλάδους και σε όλα τα επαγγέλματα. Στις τέχνες όμως, όπως είναι η μουσική, το θέατρο, ο χορός, ο κινηματογράφος και η ζωγραφική κάποιες ιδιοφυΐες ξεχωρίζουν. Στη μουσική ιδιαίτερα γίνονται πολλές έρευνες για να κατανοήσουμε τι χαρακτηρίζει ένα παιδί ως μουσική ιδιοφυΐα και τι είναι αυτό που κάνει τόσους ψυχολόγους και επιστήμονες να αναλύουν και να μελετούν τέτοιες περιπτώσεις.

Όλοι έχουμε ακούσει ότι κάποιος ή κάποια έχει γεννηθεί ιδιοφυΐα. Άραγε μπορούμε να πούμε ότι αυτό είναι σωστό; Μάλλον είναι λάθος να πούμε ασυλλόγιστα ένα ναι ή ένα όχι. Κανείς δεν μπορεί να πει με σιγουριά ότι μια ανθρώπινη ζωή έρχεται στον κόσμο φέρνοντας μαζί της υψηλό δείκτη νοημοσύνης. Βέβαια, δεν μπορούμε να αποκλείσουμε το ενδεχόμενο κάποιος να έχει όντως γεννηθεί ιδιοφυΐα.

Μια πιο αποδεκτή προσέγγιση στον τομέα της μουσικής είναι ότι κάποιος μπορεί να έχει γεννηθεί με μουσικό ταλέντο και ως εκ τούτου να ωθείται να αναδειχτεί μουσικά. Επίσης για να είναι

κάποιος μουσικό ταλέντο πρέπει απαραίτητα να έχει υψηλό δείκτη νοημοσύνης.

Αναμφισβήτητα, όλοι οι άνθρωποι κληρονομούν κάποια ταλέντα που μπορεί να είναι είτε βιολογικά είτε διανοητικά. Τα ταλέντα τα έχουμε εκ γενετής. Σίγουρα αυτό είναι γενικώς αποδεκτό, και σπάνια τίθεται υπό αμφισβήτηση, διότι ένα μουσικό ταλέντο μπορεί εύκολα να ξεχωρίσει καθημερινά από τους υπόλοιπους με τα επιτεύγματά του. Κάποια παιδιά που ξεχωρίζουν με το ταλέντο τους χαρακτηρίζονται και ως ιδιοφυίες. Αυτό όμως κατά τους επιστήμονες δεν αποδεικνύει απαραίτητα ότι το κληρονόμησε ή ότι γεννήθηκε με αυτό.

Οι μουσικές ικανότητες φαίνεται να αναπτύσσονται στα πρώτα χρόνια του παιδιού, ειδικά αν το συγκεκριμένο παιδί μεγαλώνει στο ανάλογο περιβάλλον. Για παράδειγμα ένα παιδί που έστω γεννήθηκε με μια θετική προδιάθεση προς τη μουσική, εάν δε βρεθεί στο ανάλογο περιβάλλον το πιο πιθανό είναι να χάσει τη μουσική του προδιάθεση.

Τα παιδιά μουσικές ιδιοφυίες όπως είπαμε χαρακτηρίζονται από μεγάλη μνήμη. Ένα χαρακτηριστικό είναι και το Perfect Pitch (τέλεια ακοή). Πως όμως ένα παιδί αναπτύσσει την τέλεια ακοή; Κάποιοι ισχυρίζονται ότι είναι κληρονομικό. Μπορεί ο κληρονομικός παράγοντας να παίζει κάποιο ρόλο αλλά δεν είναι και τόσο μεγάλος.

Κατ' αρχή, τι είναι τέλεια ακοή; Τέλεια ακοή είναι η ικανότητα ενός παιδιού να αναγνωρίζει οποιαδήποτε νότα, να μπορεί να καταγράφει μουσική που άκουσε απλά και μόνο με μια ακρόαση. Επίσης μπορεί να θυμάται πολύ καλά μεγάλα μουσικά έργα.

Ο πρώτος λόγος που διαφωνώ με την άποψη ότι ένα παιδί μπορεί να κληρονομήσει την ικανότητα να αναγνωρίζει νότες είναι ο εξής: Ένας ήχος (νότα), χαρακτηρίζεται από ένα συγκεκριμένο ηχόχρωμα και μια συγκεκριμένη συχνότητα. Θα ήταν γελοίο να πιστεύαμε ότι κάποιος μπορεί να έχει γεννηθεί με έμφυτη την ικανότητα να αναγνωρίζει ήχους, δηλαδή συγκεκριμένα ηχοχρώματα και συχνότητες. Πρέπει, φυσικά, να ακούσει πρώτα συγκεκριμένα ηχοχρώματα. Μετά θα μάθει να τα αναγνωρίζει και να τα ξεχωρίζει. Ένα παιδί που από την ημέρα της γέννησής του έχει καθημερινή επαφή με μουσικά ηχοχρώματα έχει την ικανότητα να τα μάθει και να μπορεί στο μέλλον να τα ξεχωρίζει. Δεν είναι τυχαίο που τις πιο πολλές φορές τέλεια ακοή έχουν τα παιδιά μουσικών οικογενειών.

Η εύκολη απάντηση είναι να αποδώσουμε το φαινόμενο στη φύση και να πούμε πολύ απλά ότι είναι κληρονομικό. Βέβαια αυτό δεν ευσταθεί πλήρως. Άρα ερχόμαστε στον παράγοντα του περιβάλλοντος και στρεφόμαστε στο εξής ερώτημα: Σε ποιο βαθμό φαίνεται να επηρεάζει το περιβάλλον ένα παιδί που ενδέχεται να εξελιχθεί σε μουσική ιδιοφυΐα. Θα έλεγα ότι κατά ποσοστό ογδόντα τις εκατό, το περιβάλλον παίζει εξαιρετικά κρίσιμο ρόλο. Το υπόλοιπο είκοσι τις εκατό οφείλεται στο γονιδιακό παράγοντα.

Η ιστορία είναι ίσως η μεγαλύτερη απόδειξη με άπειρα παραδείγματα μουσικών οικογενειών που είχαν παιδιά μουσικές ιδιοφυίες. Η οικογένεια Bach για 300 χρόνια, πρόσφερε στην Ευρώπη, πολλές μουσικές ιδιοφυίες. Επιπλέον, ο Mozart και οι αδερφές του, αποτελούν άλλο ένα τρανταχτό παράδειγμα. Έχουμε ακόμα το παράδειγμα με τον γιο του σπουδαιότερου ίσως κιθαρίστα Django Reinhardt και του γιου του Babbitt. Ψάχνοντας κάποιος, σίγουρα θα βρει χιλιάδες άλλα τέτοια παραδείγματα.

Γύρω από τα παιδιά ιδιοφυίες υπήρχε ένα πέπλο μυστηρίου το οποίο δύσκολα μπορεί η επιστήμη να εξηγήσει. Για το Γερμανό φιλόσοφο Immanuel Kant οι ιδιοφυΐες ήταν ένα ακατανόητο δώρο το οποίο δεν μπορεί ούτε να μεταδοθεί αλλά και ούτε να διδαχθεί, έρχεται από το πουθενά και χάνεται με το θάνατο του προικισμένου ατόμου. Όλοι οι ειδικοί στο θέμα ήρθαν αντιμέτωποι με την τελειότητα και τη χωρίς ίσως προηγούμενο ιδιοφυΐα το Μότσαρτ και την τελειότητα της μουσικής του. Ακούγοντας το «Μαγικό Αυλό» του Μότσαρτ το μόνο που μπορεί να πει κάποιος είναι ότι ναι πρόκειται για ιδιοφυΐα. Ποιες είναι άραγε οι αιτίες που γεννιούνται παιδιά με απίστευτες μουσικές ικανότητες. Η μουσική ικανότητα στις ιδιοφυΐες είναι μια από τις οκτώ που μπορεί να χαρακτηρίσει ένα άτομο ιδιοφυές.

Είναι σχεδόν αδύνατο για την επιστήμη να εξηγήσει πώς ο Μότσαρτ μπορούσε να συνθέσει από την ηλικία των μόλις τεσσάρων χρονών. Στην ηλικία των έξι και επτά ήταν είδη βιρτουόζος στο βιολί

και στο harpsichord και είχε είδη στο ενεργητικό του πολλές συνθέσεις. Επίσης ο Μότσαρτ είχε απίστευτη μνήμη, και ένα παράδειγμα που δεν είχε ούτε πριν ούτε μετά προηγούμενο που ήταν όταν μπόρεσε να γράψει από μνήμης ολόκληρο το Miserere του Allegri μόνο μια ακρόαση. Το έργο αυτό είναι μεγάλης έκτασης και χρησιμοποιεί δύο χορωδίες από τέσσερις φωνές η κάθε μια. Δηλαδή μπόρεσε να ακούσει ταυτόχρονα οκτώ διαφορετικά πράγματα και να τα γράψει κάτω στο χαρτί από μνήμης χωρίς κανένα λάθος.

Τι είναι άραγε οι ιδιοφυίες; Τι είδος άνθρωποι είναι; Το πρώτο χαρακτηριστικό είναι η περιέργεια που επιδεικνύουν και η μεγάλη αφοσίωση στη δουλειά τους. Τα παιδιά που ξεχωρίζουν από μικρά στη μουσική είναι συνήθως σίγουρα για τον εαυτό τους και ξέρουν καλά την κατεύθυνση τους. Ο Einstein έλεγε ότι η περιέργεια, η επιμονή, και η σκληρή δουλειά είναι τα βασικά συστατικά μιας ιδιοφυίας. Οι ιδιοφυίες στη μουσική συνήθως έχουν και πολλές ξεχωριστές ικανότητες, όπως ξεχωριστή επιμονή, λογικο-μαθηματικές και λεκτικές ικανότητες, αισθητή και φυσική νοημοσύνη κ.ά.

Παιδιά μουσικές ιδιοφυΐες χαρακτηρίζονται αυτά που έχουν ξεχωριστές ή και ασυνήθιστες ικανότητες και ταλέντα στη μουσική. Τα παιδιά αυτά μέχρι και την ηλικία των δέκα χρόνων έχουν την ικανότητα να κάνουν πράγματα που μόνο ενήλικες μουσικοί με πολύχρονη πείρα θα μπορούσαν να καταφέρουν. Οι επιστήμονες,

ακόμα και στις μέρες μας, δεν μπόρεσαν να κατανοήσουν πλήρως το φαινόμενο αυτό. Οι μελέτες τους εστιάζονται στο κατά πόσο είναι γονιδιακή η αιτία ή αν οφείλεται στον τρόπο ανατροφής και στο περιβάλλον που μεγαλώνει το παιδί. Νομίζω θα μπορούσαμε να πούμε με σιγουριά ότι ο συνδυασμός των δύο ίσως να είναι η πραγματική αιτία.

Υπάρχουν αρκετά παραδείγματα από μουσικές ιδιοφυΐες του παρελθόντος. Βέβαια, το πρώτο όνομα που έρχεται στο μυαλό του καθενός είναι ο Wolfgang Amadeus Mozart. Η περίπτωση τούτη, που σίγουρα δεν υπήρχε προηγούμενη, είναι ίσως μοναδική. Σε ηλικία που άλλα παιδιά μπορούν απλά να προφέρουν λέξεις ή προτάσεις και ξέρουν να μετρούν απλούς αριθμούς, ο Mozart μπορούσε να συνθέσει μεγαλουργήματα. Ο Mozart από την ηλικία των πέντε ξεκίνησε να συνθέτει και μέχρι την ηλικία των δέκα είχε ολοκληρώσει ένα μεγάλο συνθετικό έργο. Σίγουρα το περιβάλλον που έζησε και μεγάλωσε μπορεί να έπαιξε σημαντικό ρόλο. Ήταν γιος του αρχιμουσικού Leopold Mozart. Σίγουρα πήρε από αυτόν τα πρώτα του μαθήματα. Όμως δεν θα ήταν δυνατό να πιστεύουμε ένα παιδί που στα πέντε του μόλις χρόνια μπορούσε να καθίσει και να παρακολουθήσει με σοβαρότητα μαθήματα. Σίγουρα δεν ήταν αυτός ο λόγος.

Έχουμε το παράδειγμα του George Bizet , που στην ηλικία των δέκα χρόνων πήγε στο Paris Conservatory of Music, όπως και ο Ισπανός Isaac Albeniz. Ο Frederic Chopin έγραφε πολωνέζες από την ηλικία

των επτά. Ο Liszt έκανε μεγάλες συναυλίες ως σολίστ πιανίστας από την ηλικία των έντεκα. Το ίδιο έκανε και ο Felix Mendelssohn. Επίσης, ο Franz Schubert έγραφε μουσική επιπέδου όταν ήταν δώδεκα ετών.

Υπάρχουν και στη σύγχρονη ιστορία της μουσικής ιδιοφυΐες. Έχουμε το παράδειγμα της Vanessa Mae που παίζει βιολί από τα πέντε της χρόνια. Επίσης παρόμοια ιστορία έχει και ο τσελίστας Yo-Yo-Ma. Ένα άλλο τρανταχτό παράδειγμα είναι η σοπράνο Charlotte Church, που κατάφερε από την ηλικία των δώδεκα να έχει μια ολοκληρωμένη φωνή σοπράνο που άλλες το καταφέρνουν στην ηλικία των σαράντα χρονών μετά από επίμονες προσπάθειες και εξάσκηση. Υπάρχουν επίσης πάμπολλα παραδείγματα της σύγχρονης ιστορίας όπως ο τρομπετίστας της τζαζ Wynton Marsalis που παίζει από έξι χρονών. Ο ντράμερ της τζαζ Buddy Rich που λέγεται πως μόλις έμαθε να περπατά ξεκίνησε να παίζει ντραμς. Επίσης η τραγουδίστρια Christina Aguilera με τις φανταστικές εκτάσεις που διαθέτει η φωνή της, όπως και η τραγουδίστρια της Soul Gladys Knight, όπως και ο Stevie Wonder σε πολύ νεαρή ηλικία είχαν ξεχωριστή φωνή.

Ως κιθαρίστας θα ήθελα να αναφερθώ και σε κάποιους κιθαρίστες ιδιοφυΐες. Λόγω της δουλειάς μου θα μπορούσα με σιγουριά να αναγνωρίσω μια μουσική ιδιοφυΐα. Τα παραδείγματα είναι πολλά. Joe Pass, Wes Montgomery, Steve Vai και πολλοί άλλοι άνθρωποι της μουσικής έχουν ικανότητες που ξεφεύγουν από την ανθρώπινη φύση. Ένα τρανταχτό παράδειγμα είναι ο τσιγγάνος κιθαρίστας

Django Reinhardt. Οι τσιγγάνοι κιθαρίστες ξεκινούν να παίζουν κιθάρα από πολύ μικροί. Σε αυτή την περίπτωση έχουμε το παράδειγμα του Jimmy Rosenberg. Ήταν μόλις δεκαπέντε ετών όταν υπέγραψε συμβόλαιο αξίας ενός εκατομμυρίου δολαρίων με τη δισκογραφική εταιρεία Sony Classics.

Ο Blind Tom Wiggum έγραφε μουσική από τα έξι του χρόνια. Ο Derek Paravicini στην ηλικία των εννέα έπαιζε με τη London Philharmonic.

Έχουν γίνει, και συνεχίζουν να γίνονται πολλές έρευνες πάνω στο θέμα των μουσικών ιδιοφυών. Βρήκα πολύ ενδιαφέρουσα μια έρευνα που έγινε στο πανεπιστήμιο του Hong-Kong. Αυτή η έρευνα απέδειξε ότι η μουσική ενισχύει τη μνήμη και τη μάθηση. Επίσης η έρευνα απέδειξε ότι στους μαθητές της κλασικής μουσικής βελτιώνονται συνεχώς οι εγκεφαλικές ικανότητες. Η έρευνα αυτή δημοσιεύτηκε στο περιοδικό Neuropsychology. Τα συμπεράσματα της καινούργιας έρευνας μπορεί να είναι ιδιαίτερα χρήσιμα σε παιδιά που βρίσκονται σε ανάρρωση από κάποια εγκεφαλική κάκωση, όπως επίσης και στα υγιή παιδιά. Στο πλαίσιο της μελέτης οι κινέζοι επιστήμονες έθεσαν υπό παρακολούθηση 90 παιδιά ηλικίας από 6 ως 15 χρόνων. Οι ερευνητές μελέτησαν το μαθησιακό και μνημονικό επίπεδο των παιδιών. Παρατηρήθηκε ότι τα παιδιά που διέθεταν μουσική παιδεία τα πήγαιναν πολύ καλύτερα από αυτά που δεν είχαν καμία σχέση με τη μουσική. Οι ερευνητές πιστεύουν πως το φαινόμενο οφείλεται στο γεγονός ότι η μουσική διεγείρει κυρίως το

αριστερό ημισφαίριο του εγκεφάλου που είναι υπεύθυνο για τον έλεγχο της λεκτικής μάθησης. Ο καθηγητής του Harvard ψυχολόγος Howard Gardner υποστηρίζει ότι η μουσική ιδιοφυΐα είναι ίσης σημασίας με τη μαθηματική ιδιοφυΐα.

Είναι ξεκάθαρο ότι η μουσική είναι ένα σημαντικό κομμάτι της φύσης, της ύπαρξης και της καταγωγής μας. Οι μουσικές ιδιοφυΐες του παρελθόντος και του παρόντος είναι μια απόδειξη ότι ο άνθρωπος έχει έμφυτη τη μουσική ικανότητα. Κάποιοι όμως αναπτύσσουν τις ικανότητες από πολύ μικρή ηλικία και έτσι εμείς ίσως τους χαρακτηρίζουμε ως παιδιά που είναι μουσικές ιδιοφυΐες. Ίσως οι μουσικές ιδιοφυΐες και η ύπαρξη τους να μην είναι τελικά αφύσικες και εξωπραγματικές όπως θέλουμε να τις χαρακτηρίζουμε. Οι μουσικές ιδιοφυΐες μπορεί να είναι απόλυτα φυσιολογικές και πραγματικές.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Κριτική ανάλυση από το βιβλίο του *Michael J S. Howe*, "GENIUS EXPLAINED".